

Inhoud

Voorwoord

Trends en ontwikkelingen

Fysiek domein
Sociaal domein
Economisch

Stedelijke opgave

Centrum

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Noord

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Oost
Waarderpolder

Gebiedsidentiteit
Gebiedsidentiteit
Highlights

Schalkwijk

Gebiedsidentiteit
Highlights

Zuid West

Gebiedsidentiteit
Highlights

[voorwoord]

Werken vanuit de maatschappij

Betrokken burgers zijn van alle tijden, maar het is juist nu dat we leven in een tijd van een snel veranderende netwerksamenleving. Mede dankzij nieuwe technologieën ontstaan er nieuwe verbanden. Deze verbanden beperken zich niet tussen bewoners onderling, maar breiden zich makkelijk uit tot tijdelijke coalities met instellingen of bedrijven.

Waar vroeger de gemeente automatisch de voortrekkersrol nam, is deze niet meer vanzelfsprekend. Bewoners en ondernemers zijn mondig en vaardig genoeg om het heft in eigen hand te nemen, en vragen nu soms simpelweg aan de gemeente hen niet voor de voeten lopen met allerlei regels. Of ze vragen om ondersteuning in de vorm van bijvoorbeeld een plek waar zij hun initiatieven kunnen ontplooiën.

Naast deze ontwikkeling speelt de overgang van het sociaal domein waarbij meer taken naar de gemeente gaan, die voor minder geld moeten worden uitgevoerd. In tijden van forse bezuinigingen kán de gemeente niet meer alles zelf doen. De gemeente heeft die betrokken burgers ontzettend hard nodig.

Deze ontwikkelingen in de samenleving en de roep om slimmer en efficiënter werken vragen om een manier van werken die we in ambtelijk jargon 'gebiedsgericht werken' noemen. Dit is een manier van werken waarbij de maatschappelijke opgaven leidend zijn in ons denken en doen. Handelen vanuit 'kokers' en belangen van verschillende organisatieonderdelen zijn ondergeschikt aan de vraag uit de maatschappij.

Sinds 1 mei 2013 zijn de hoofdafdelingen Wijkzaken en Stedelijke Projecten samengevoegd tot één nieuwe afdeling: Gebiedsontwikkeling en Beheer (GOB). Met deze nieuwe afdeling willen we meer slagkracht in de gebieden van Haarlem realiseren.

Gebiedsgericht werken vraagt om medewerkers die zich in de gebieden begeven in plaats van achter hun bureau. Die de oog- en oorfunctie van de gebieden zijn, initiatieven aan elkaar verbinden, een strategische visie op een gebied formuleren en slimme combinaties maken tussen projecten en beleidsinitiatieven.

Het vraagt ook een nauwe samenwerking met onze partners in de wijken zoals: woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen, politie en zorginstellingen. De gemeente biedt de kaders en doelstellingen, de uitvoering ligt voor een deel bij de partners.

De gebiedsopgaven bepalen de koers van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en stellen ons in staat toe te zien op de voortgang ervan. De programma's worden jaarlijks vastgesteld en kunnen daarom snel inspelen op wat nodig is in de wijken.

De opgave en projecten in deze bundel vormen de basis van deze nieuwe manier van werken. Samen voor de stad!

Bernt Schneiders

Burgemeester
Gemeente Haarlem

[kop]Trends en ontwikkelingen in het fysieke domein

Inleiding

Haarlem heeft enorme ambities en wensen, meer dan vijftig beleidsdocumenten omvatten die gewenste effecten. Allemaal input voor de gebiedsprogramma's. Maar naast die ambities spelen gebiedskenmerken en (landelijke) trends en ontwikkelingen een onderschatte rol in de gevraagde opgaven voor Haarlem. Als het om die trends gaat dan hebben we het over een hoogstwaarschijnlijke situatie in 2040 of 2050. Houd je rekening met die ontwikkelingen dat betekent innovatie en adaptatie in gebiedsontwikkeling.

Bijvoorbeeld op het gebied van:

Demografie en groei

Het inwonertal in Nederland zal blijven toenemen. Driekwart van die groei zal plaatsvinden in de 27 grote gemeentes. In Haarlem wordt verwacht dat het inwoner aantal groeit met ruim 10%. In 2040 herbergt Haarlem dan 177.800 inwoners. In deze perioden neemt het aandeel van de jonge bevolking (0-19 jaar) gestaag af, terwijl het aandeel ouderen (65 jaar en ouder) verder toeneemt. De druk op de woningbouw neemt ook de komende jaren niet af, niet alleen door de verwachte groei maar ook omdat het aantal eenpersoonshuishoudens zal toenemen (ouderen en singles).

Gebiedsontwikkeling en omgevingsstelsel

Net als vele andere westerse landen staat Nederland voor een complexe ruimtelijke opgave: de economische vitaliteit, leefbaarheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit moeten constant worden verbeterd in een tijd dat de bevolking vergrijsd, de mobiliteit en de internationale concurrentie toenemen, het klimaat verandert, de economie onder druk staat en steeds meer mensen in steden willen wonen. Dit vraagt om een integrale benadering van verschillende disciplines: milieu, water, toekomstgericht bouwen, regionale economie, mobiliteit en bereikbaarheid, veiligheid. De totale omgevingswaarde wordt steeds belangrijker voor integrale gebiedsontwikkeling.

In de lijn van deze ontwikkeling gaat het Omgevingsrecht fundamenteel op de schop. Tientallen wetten worden vereenvoudigd, gemoderniseerd, versoberd en uiteindelijk gebundeld in één nieuwe omgevingswet. Hiermee wordt de wetgeving doelmatiger en efficiënter. Daarnaast is de gedachte dat het een procesverbetering oplevert waardoor de kwaliteit en doorlooptijd van de projecten verbetert.

De recessie brengt een verschuiving met zich mee van gebiedsontwikkeling door ontwikkelaars naar één met beleggers. Jarenlang lag de focus in op de potentie/kansen en winstmarge. De gewijzigde economische omstandigheden maken een heroriëntatie noodzakelijk. Er ligt een grote opgave voor de overheid om ten behoeve van de samenwerking met beleggers, banken en consumenten een stap te maken naar een risico reducerende gebiedsontwikkeling. Zekerheden en het terug dringen van risico's is belangrijker geworden dan winstmarges

Wereldeconomie en innovatiebeleid

Nu investeren in innovatie beleid, met name in vergroening, verbetert onze verslechterende concurrentiepositie. De landelijke trend vraagt daarom onder andere meer investering in een duurzaam gebouwde omgeving die bijdraagt aan een groene economie.

Nationale Adaptatiestrategie

In het Deltaprogramma ligt de focus op waterveiligheid, zoetwatervoorziening en het klimaatbestendig maken van steden. Daarmee zijn de overheersende gevolgen van klimaatverandering al behoorlijk gedekt. Niettemin vraagt de Nationale Adaptatiestrategie, die in

2017 gereed moet komen, om een breder inzicht in de risico's voor Nederland als gevolg van klimaatverandering. De volgende aanvullende aandachtsgebieden worden voorgesteld: energievoorziening, infrastructuur en transport, ICT, gezondheid en natuur.

Informatie en Communicatie Technologie

ICT is een breed begrip, het omvat het hele spectrum van gebruikersinterface (computer, mobiele telefoon, televisie) tot infrastructuur (internet, publicatiesystemen, servers, databases, netwerkkabels) en van functionaliteit (informatie, interactie, transactie) tot inhoud (gegevens, programma's).

De innovaties op dit gebied spelen ook een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening. Beter aansluiten van het ICT-beleid op de strategische behoefte uit de organisatie en het beter aansluiten op de nieuwe werkelijkheid (gebruik internet bij inspraak/participatie, verplichte digitale ondertekening van de gemeenteraad en digitale, interactieve en uitwisselbare ruimtelijke plannen).

Daarnaast zet het ministerie van BZK het Open Data systeem op voor overheden. Open data kan, mits juist ingezet, bijdragen aan transparantie, efficiëntie en innovatie van overheid en bedrijfsleven. Met open data kunnen programmeurs laagdrempelig, goedkoop en flexibel informatie uit verschillende bronnen combineren. Het mixen van informatie maakt nieuwe diensten en inzichten mogelijk: diensten die anders te duur zouden zijn, diensten die anders technisch niet te realiseren zijn, wetenschappelijk onderzoek en inzichten, betere beslissingen door burgers en organisaties en data-eigenaren zijn minder tijd kwijt met het aanbieden en op maat maken van informatie.

De kracht van multimodale knooppunten

Knooppunt-ontwikkeling draagt bij aan een betere afstemming van infrastructuur en verstedelijking en is op langere termijn zeer waarschijnlijk een duurzame keuze.

In de afgelopen tien jaar is het aantal banen en inwoners op en rond locaties waar verschillende manieren van vervoer met elkaar verknoopt zijn, zogenaamde 'multimodale knooppunten', toegenomen. Dit komt vooral omdat er door verbeteringen in infrastructuur en het vervoersaanbod veel van dit soort knooppunten zijn bijgekomen. De groei van het aantal banen was langs snelweglocaties of locaties met goed ketentransport beduidend groter. Zaken als ligging ten opzichte van de binnenstad en ten opzichte van andere knooppunten zijn van belang voor het succes van multimodale knooppunten. Het benutten van knooppuntlocaties gaat, zelfs als alle randvoorwaarden in orde lijken, nog niet altijd vanzelf. Haarlem doet tot op heden nog te weinig met deze landelijke trend en duurzame keuze.

[kop]Trends en ontwikkelingen in het sociaal domein

Nederland staat aan de vooravond van een ingrijpende herinrichting van de verzorgingsstaat. Het beleid en uitvoering op het terrein van werk en inkomen, onderwijs, jeugd(zorg) en welzijn komen in handen van de gemeente. Deze decentralisaties staan aan de basis van de dienstverlening van de toekomst. Deze nieuwe dienstverlening vraagt een andere rol van de overheid en van de burgers zelf.

Overdracht van taken aan de gemeenten

De transitie van taken in het sociaal domein betekent een grote verandering die veel van alle betrokkenen vraagt en die daardoor niet snel gerealiseerd kan worden. Het vraagt om veranderingen op veel vlakken:

- in de verhouding tussen de overheid en haar burgers;
- in de verhouding tussen burgers onderling;
- in de samenwerking tussen professionele partners in de stad;
- en in de verhouding tussen de professionele partners met de overheid.

Eigenkracht en zelfredzaamheid

De rol van de lokale overheid wordt kleiner en de gemeente doet in toenemende mate een beroep op de zelfredzaamheid van mensen en hun sociale omgeving (familie, vrienden, burens) bij het bieden van oplossingen voor sociaal-maatschappelijke vragen. De stad moet meer zelf doen, ook wel aangeduid met participatiesamenleving.

Voorkomen is beter dan genezen

Naast het bevorderen van eigen kracht en zelfredzaamheid is er een andere belangrijke ontwikkeling: het investeren in preventie om zo escalatie van problemen en het beroep op duurdere voorzieningen te voorkomen. Met name preventie past goed bij een wijkgerichte aanpak. De sociale wijkteams zijn hier een voorbeeld van.

Er zijn drie partijen die een rol spelen in het sociaal domein: de Haarlemmers, de gemeente en de professionele partners. Voor alle drie geldt dat er wat anders van ze gevraagd wordt dan voorheen.

Veranderingen voor de Haarlemmers

Van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Dat gebeurt niet zomaar. Daarom wordt de komende jaren fors geïnvesteerd in een verandering van gedrag van Haarlemmers. Ze worden gestimuleerd om meer zelf de regie te pakken en na te denken over mogelijke oplossingen. Er wordt minder gekeken naar wat mensen niet kunnen en meer naar wat mensen wél kunnen.

Daarnaast stimuleert de gemeente Haarlemmers om – al dan niet met hulp – zelfstandig te blijven functioneren. Dat betekent meer zorg aan huis, minder zorg in instellingen.

Zelf de regie houden over je leven en langer zelfstandig blijven is alleen mogelijk als burgers ook meer voor elkaar willen betekenen.

Veranderingen voor de gemeente

De gemeente zal in haar taak te zorgen voor het welzijn van de Haarlemmers ook een andere rol aan moeten nemen. Ze zal niet meer alles zelf doen maar een meer regisserende rol nemen. Dat doet ze

door wel duidelijke kaders en doelen te formuleren maar de invulling daarvan over te laten aan de professionele partners en burgers in de stad. Aan de andere kant is het een faciliterende rol, bijvoorbeeld ten aanzien van het versterken van vrijwilligerswerk en mantelzorg. Maar ook door initiatieven uit de stad, van bewoners en organisaties ruimte te bieden. Een gebieds- en omgevingsgerichte aanpak sluit daarbij goed aan.

Veranderingen voor partners in de stad

De gemeente gaat niet meer over het hoe. Die vraag laat ze over aan de partners in de stad. Partners zijn gezamenlijk aan zet om de best passende oplossingen te vinden. Dat betekent dat de gemeente de effecten en doelen met de partners in het sociaal domein actualiseert en aanscherpt op zo'n manier dat partners ook in staat zijn met elkaar de gevraagde bijdrage te leveren. Het betekent dat zij meer en efficiënter moeten gaan samenwerken.

Meer samenhang tussen fysiek en sociaal

Dat mensen meer op eigen kracht moeten oplossen, betekent dat Haarlemmers langer zelfstandig thuis blijven wonen. Ze organiseren hun zaken als zorg, omgevingskwaliteit en duurzaamheid steeds meer zelf, als individu of groep. De toegang tot intramurale voorzieningen – waarbij mensen in een zorginstelling wonen – wordt door het Rijk steeds verder aangescherpt. Partners in de stad gaan meer samen werken om de schaarse middelen effectief en efficiënt in te zetten. Dit zorgt ervoor dat ook voor de gemeente de samenhang tussen het fysieke en sociale domein steeds intensiever wordt.

Het langer zelfstandig blijven wonen stelt eisen op sociaal vlak maar ook op fysiek vlak, namelijk aan de inrichting van de openbare ruimte en de toegankelijkheid van woningen en voorzieningen.

Denken vanuit de eigen kracht en zelfredzaamheid van burgers en buurt vraagt om meer wijkgericht werken van de gemeente. Bij deze omvorming van het sociaal domein past de trend van de ontwikkeling van de gebieds- en omgevingsgerichte aanpak. Dat betekent buurtteams, sociale teams en interventieteams die zich richten op vragen van burgers in buurten met als doel beter op elkaar afgestemde dienstverlening aan burgers die het alleen niet redden. Het sociale wijkteam ondersteunt bij individuele en collectieve vragen uit de buurt, op zo'n manier dat de burger meer grip krijgt op zijn leven. Deze wijkgerichte aanpak brengt zorg en welzijn niet alleen dicht bij de burger; het is ook nodig omdat burgers in toenemende mate hun omgeving zullen moeten betrekken bij het vinden van oplossingen. De verbinding met de buurt is daarbij van belang.

In Haarlem zijn onlangs twee wijkteams gestart; in Schalkwijk en Oost. In 2014 volgen twee andere wijken.

[kop]Trends en ontwikkelingen economische pijler

Tot 2008 was er sprake van een bijna ononderbroken economische groei. In de periode 1970 tot en met 2007 was de reële economische groei gemiddeld 2,7% per jaar. Met de crisis, die begon in 2008, is aan die groei een eind gekomen. De reële economische groei is sindsdien gemiddeld 0,1% per jaar. We zullen niet makkelijk terugkeren naar het hoge niveau van daarvoor.

Trends

Met de crisis als achtergrond, zien we de komende jaren een aantal economische trends op ons afkomen:

- De opkomende BRIC -landen (Brazilië, Rusland, India en China) met een push-economie (productie van multinationals in lage lonen landen met afzet over de hele wereld (bijvoorbeeld Apple)) versus de pull-economie (lokale productie meer op maat van de consument (voorbeeld 3D printing)).
- Vergroening en verduurzaming van de economie
- Aantrekkingskracht van stedelijke regio's door een hoogwaardig woonmilieu. Hier ontstaat ook een goed ondernemersklimaat.
- Internationalisering; alle soorten van toerisme, tot expats, tot internationale netwerken van bedrijven en Internetmogelijkheden. Hiertegenover staat Europese desintegratie.
- Werklocaties: automatisering, schaalverkleining en leegstand kantoren
- De detailhandel staat onder druk door internetwinkels.

De Nederlandse economie

Als de export zich gunstig ontwikkelt en de bedrijfsinvesteringen zich enigszins herstellen wordt voor de komende jaren in Nederland een lage economische groei verwacht, voor de steden niet meer dan 1-1½%.

Er is echter ook een aantal problemen:

De consumptie blijft achter; mensen geven te weinig uit om de economie de impuls te geven die nodig is. De schuldenpositie, voor zowel landen, steden als individuen is een bedreiging als economische groei laag blijft en zal voor Nederland en Europa op de begroting drukken. Nederland is voor economische groei bovendien sterk afhankelijk van zijn export. De arbeidsproductiviteit is laag, het verdienvermogen en de innovatiekracht ook. Daar komt bij dat er een mismatch is op de arbeidsmarkt. De werkloosheid is sterk opgelopen tot bijna 8,6% van de beroepsbevolking. Voorlopig is er nog geen sprake van een daling van het werkloosheidscijfer. Daarnaast krimpt de beroepsbevolking, waardoor op termijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt scheef lopen; er is een tekort aan werknemers in de technische beroepen. En tegelijk is er een overaanbod in de detailhandel, de overheid, de bouw en de financiële sector.

Haarlem in de MRA

De Haarlemse economische positie moet worden bekeken vanuit de Metropool Regio Amsterdam. De MRA heeft de ambitie om tot de top 5 van economisch sterkste regio's ter wereld te behoren. Dit is haalbaar door de sterke uitgangspositie van de MRA:
de Randstad is vijfde op de ranglijst van Bruto Regionaal Product in Europa
de MRA is vierde op de ranglijst van een goed internationaal vestigingsklimaat
Nederland staat in de top-tien van meest welvarende landen
universiteiten en patenten hebben goede klasseringen
we hebben een aantal sterke sectoren: handel en logistiek, financiële producten, elektronica, petrochemie, food & flowers.

Wat betekent dit voor Haarlem

Haarlem doet het beter dan het landelijk gemiddelde door een goede koopkracht. Toch is er maar een zeer beperkte economische groei. Haarlem heeft 70.000 banen terwijl de beroepsbevolking bestaat uit 80.000 inwoners. Deze mensen werken grotendeels buiten de stad, maar wel binnen de MRA.

Haarlem heeft een heel diverse economie met een sterke publieke sector maar ook een groot aandeel zakelijke dienstverlening, zorg, creatieve industrie en toerisme. Haarlem is niet alleen aantrekkelijk voor toeristen; de stad is ook aantrekkelijk om te wonen en voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Er staan relatief weinig kantoren, panden voor detailhandel en panden op bedrijventerrein leeg.

Welke opgaven liggen er voor Haarlem?

Haarlem moet onmiskenbaar meedoen met de MRA vanwege de economische afhankelijkheid (25.000 inwoners hebben een baan elders in de MRA). Daartegenover staat de bijdrage die het levert aan de MRA (hoogwaardig woonmilieu, toerisme, creatief, 3D project). Daarnaast moet de economie in de Waarderpolder worden gekoesterd. Daar zit de innovatieve kracht en de harde kern van de Haarlemse economie.

Het stimuleren van de aantrekkelijkheid van het ondernemersklimaat en internationaal milieu is een andere opgave (hotels, een internationale school, cultuur, dienstverlening, woonmilieus, groen in en om de stad). Daarom is het monitoren en meebewegen met werklocaties en -voorzieningen een belangrijke factor de komende jaren. Denk aan kantoren, detailhandel, hotels, bedrijfsverzamelgebouwen, mobiliteit en bereikbaarheid. Daarbij moet ook ruimte worden gemaakt voor nieuwe werkvormen, zoals het woon-werken. Dat kan worden ingebed in omgevingsplannen. Voor het behoud van werkgelegenheid en de dynamiek heeft de gemeente er baat bij om via acquisitie en accountmanagement het zittende bedrijfsleven goed te kennen, te faciliteren en behouden. Tegelijkertijd wil de gemeente ook nieuwe bedrijven aantrekken die bijdragen aan de Haarlemse economie.

Stedelijke opgave

Voor welke opgave staat de stad Haarlem? Hieronder een samenvatting van de tien programmadoelstellingen die voor de hele stad gelden, ook voor alle afzonderlijke gebieden. De volledige beschrijving staat in de Programmabegroting 2014.

Burger en bestuur

Werken aan een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlemmers en een internationaal georiënteerd bestuur vormt de missie van dit programma. Belangrijk is dat het bestuur zichtbaar is voor de stad en het vertrouwen geniet van de inwoners. Alleen dan is het mogelijk om met bewoners en partners samen te werken.

Veiligheid vergunningen en handhaving

Haarlem is een veilige stad en dat moet zo blijven. De afgelopen jaren heeft de gemeente zich samen met haar partners actief ingezet voor duurzame sociale en fysieke veiligheid voor alle Haarlemmers en bezoekers. Voor 2014 en verder stelt de raad structurele middelen beschikbaar om dit beleid voort te zetten. Op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving trekt de overheid zich zoveel mogelijk terug en meer verantwoordelijkheid bij vergunninghouders, de burgers en ondernemers.

Welzijn, gezondheid en zorg

Haarlem is een sociale en betrokken stad waarin iedereen mee kan doen en meetelt, ongeacht beperking of kwetsbaarheid. Het uitgangspunt voor meedoen is de eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van mensen. Voorwaarde daarbij is dat Haarlemmers zich ook betrokken voelen bij elkaar en bij de samenleving. De inzet van de gemeente is slechts één van de factoren die invloed heeft op welzijn en sociale kwaliteit.

Jeugd, onderwijs en sport

De hoofddoelstelling van programma 4 is dat jeugd van 0 tot 24 jaar in Haarlem zich ontwikkelt en in staat is deel te nemen aan de samenleving. Dit programma maakt het voor de jeugd mogelijk om veilig op te groeien met goede kansen voor een optimale ontwikkeling op school en in de vrije tijd. Op het terrein van sport gelden de doelstellingen voor een bredere doelgroep dan alleen de jeugd.

Wonen, wijken en stedelijke ontwikkeling

De hoofdcoers van dit programma richt zich op behouden en ontwikkelen van een stedelijk en hoogwaardig woonmilieu. Haarlem wil hiermee uitdrukken dat zij een stad wil zijn (en blijven) waar ontmoeting en stedelijk leven centraal staan. De opdracht is om te werken aan een klimaat neutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water.

Economie, cultuur, toerisme en recreatie

Haarlem kiest ervoor het economische, culturele en recreatieve klimaat samen met het bedrijfsleven, de partners van de culturele instellingen, recreatieve organisaties en het verenigingsleven vorm te geven. De rol die de gemeente hierin kan spelen is er één van regievoerder, samenwerkingspartner

en de partij die faciliteert. De Economische Agenda benadrukt de groeimogelijkheden bij de topsectoren in de stad: toerisme, creatieve industrie, zakelijke dienstverlening, zorg en het stimuleren en faciliteren van ondernemerschap.

Werk en inkomen

De hoofddoelstelling is zoveel mogelijk Haarlemmers financieel en economisch onafhankelijk te laten zijn. Voor inwoners die niet kunnen voorzien in hun eigen inkomen biedt de gemeente een financieel vangnet met tijdelijke inkomensondersteuning. Het uitgangspunt is dat de Haarlemmer op eigen kracht zijn of haar problemen oplost in het sociale domein; de gemeente stimuleert en faciliteert. De kerntaken van de gemeente richten zich op dienstverlening bij inkomen en dienstverlening bij schulden. Voor werk, scholing en zorg wordt doorverwezen naar de daarvoor toegeruste partners.

Bereikbaarheid en mobiliteit

De hoofddoelstelling is een veilig, duurzaam en goed bereikbare stad. De bereikbaarheid en mobiliteit in Haarlem worden verduurzaamd door het plaatsen van elektrische laadpalen, het uitbreiden van het fietsnetwerk en het stimuleren van deelauto-gebruik. Dit zorgt voor een klimaat neutrale en hoogwaardige omgeving.

Kwaliteit fysieke leefomgeving

Een kwalitatief goede openbare ruimte is één van de dragers van Haarlemse wijken. Naast adequate voorzieningen en een goed woningaanbod is de openbare ruimte het verbindende element dat een wijk haar karakter geeft. Het doel van dit programma is een beter leefmilieu en een duurzame kwaliteit en beheer van de stad.

Financiën/algemene dekkingsmiddelen

In dit programma werkt de gemeente aan een gezonde financiële positie met verantwoorde gemeentelijke lasten.

Identiteit

CENTRUM

Haarlem heeft een waardevolle, historische binnenstad, die is aangewezen als beschermd stadsgezicht. Die bescherming geldt niet alleen de gebouwen, maar ook de samenhang met de omgeving en het stadsbeeld. De binnenstad zoals we die nu kennen is in de loop der eeuwen gegroeid. Het gebied heeft een middeleeuwse kern, een 17^e eeuwse uitbreiding en kent diverse 19^e eeuwse en 20^e eeuwse toevoegingen, die nog duidelijk zichtbaar zijn in het patroon van straten en lanen, grachten en singels, plantsoenen, hofjes en stegen.

Ogenschijnlijk is de binnenstad zo goed als af. Wie Haarlem binnenkomt kan niet anders dan constateren dat het er heel, schoon en veilig is. Er is weinig ruimte voor grote ontwikkelingen, wel voor kleine ingrepen die de stad meer 'pareltjes' geeft. Toch zijn ook in de binnenstad nog enkele grootschalige ontwikkelingen gaande. De belangrijkste van de laatste jaren is de herontwikkeling van het Raaksgebied met winkels, horeca, woningen, de Pathé bioscoop, het nieuwe Stadskantoor en de ondergrondse parkeergarage. Najaar 2014 wordt het tweede onderdeel van het nieuwe stadskantoor aan de Zijlpoort opgeleverd. Verder wordt ingezet op de verkoop van de Brinkmannpassage aan de Grote Markt, de verkoop van enkele gemeentelijke dependances zoals op Klein Heiligland, de opwaardering van het Stationsgebied en de herontwikkeling langs het spoor; grootschalige ingrepen die niet per se morgen klaar hoeven zijn en grotendeels aan de markt worden overgelaten.

Bebouwing

De binnenstad is flink verstedelijkt. De bestaande bebouwing varieert tussen de drie en vier bouwlagen met enkele monumentale uitschieters. Het woningaanbod in Centrum is divers, niet alleen in bouwstijl maar ook in bouwjaar. Monumenten en nieuwbouw wisselen elkaar af. In de bebouwing bevindt zich vaak een veelheid van functies. De Haarlemse binnenstad is rijk aan winkels, kerken, voorzieningen zoals de rechtbank, horeca, musea, en recreatieve en culturele instellingen. De openbare ruimte is compact en gezellig. Er is weinig groen, en het meeste hiervan ligt verstopt op binnenterreinen en de talrijke Haarlemse hofjes.

Kenmerken

De aantrekkelijkheid en kleinschaligheid van de binnenstad is een belangrijke economische factor; het gebied vervult een belangrijke centrumfunctie voor Haarlem en de regio Zuid-Kennemerland. Naast economisch hart én woonwijk, is de binnenstad een belangwekkend regionaal winkel- en uitgaansgebied, toeristische trekpleister, en provinciaal bestuurscentrum. De ondernemers in het Centrum hebben zich op verschillende manieren verenigd. In het Convenant Binnenstad Haarlem heeft het gemeentebestuur met de ondernemers en de wijkraden van de binnenstad afspraken vastgelegd over de gezamenlijke inzet voor de periode tot en met 2017.

De bevolking van het Centrum is vrij homogeen samengesteld. Bewoners zijn veelal hoogopgeleid en zelfbewust. Ze zijn gehecht aan vrijheid en onafhankelijkheid. Het gebied telt vier wijken: Binnenstad, Vijfhoek-Raaks-Doelen, Heiliglanden-De Kamp en de Burgwal. De wijken worden vertegenwoordigd door wijkraden. De menging van functies draagt bij aan de aantrekkingskracht van Haarlem, maar leidt ook tot overlast en soms spanningen tussen groepen gebruikers. Wonen, werken en recreëren in de binnenstad betekent ook dat rekening met elkaar moet worden gehouden. Bewoners kunnen overlast hebben van bijvoorbeeld uitgaanspubliek, toeleveranciers voor winkels en horeca, en parkerende bezoekers.

Opgave

De vitaliteit van het gebied trekt mensen aan en zorgt ervoor dat Haarlem een aantrekkelijke stad is om in te wonen, te werken en te recreëren. In het fysieke domein ligt de nadruk op versterking van

de leefbaarheid en de aantrekkelijke leefomgeving. Een goed onderhouden openbare ruimte, het behoud van waardevolle historische gebouwen en goed beheer van het spaarzame openbare groen. De bestaande bebouwing wordt zo goed mogelijk geconserveerd.

Fysiek

De binnenstad is een gewilde woonomgeving. Haarlem zet in op uitbreiding van het aantal woningen, in de binnenstad onder andere met het project Wonen boven Winkels. Vanwege de bezuinigingen wordt onderzocht in welke vorm dit de komende jaren kan worden voortgezet. Vanuit de afdeling milieu is er veel aandacht voor het verduurzamen van de woningvoorraad en het bevorderen van doorstroming. Nieuwe ontwikkelingen zijn vaak alleen mogelijk in het klein. Plannen zoals de verkoop van de voormalige rechtbank aan de Jansstraat of het ontwikkelen van het bisschoppelijk paleis aan de Nieuwe Gracht tot hoogwaardig hotel worden uitgebreid onderzocht en zorgvuldig getoetst.

In de binnenstad is het vaak 'woekeren' met de beperkte ruimte. Intensief gebruik van de openbare ruimte betekent dat prullenbakken vaker moeten worden geleegd, afval vaker geveegd en straten sneller opgelapt. Daarbij is niet alles overal en altijd mogelijk. Grootschalige evenementen moeten in de binnenstad voldoen aan strenge voorwaarden om vervuiling en overlast te voorkomen. Meer dan elders vraagt de vergunningverlening en handhaving om maatwerk, zoals bij vergunningverlening aan de horeca of de aanleg van terrassen. Steeds moet rekening worden gehouden met de verschillende belangen, van zowel ondernemers als bewoners.

De druk op de binnenstad is ook merkbaar aan het aantal bezoekers. Projecten als de Rode Loper en de aanleg van veilige fietsroutes en fietsstraten leiden tot meer wandelaars en fietsers. Meer fietsen betekent ook dat je die ergens moet kunnen parkeren, terwijl de trottoirs vollopen met voetgangers. Oplossingen worden daarom gezocht in de vorm van de aanleg van fietsparkeervakken, het flexibeler inzetten van autoparkeerplaatsen en de uitbreiding van het aantal inpandige stallingen. Tegelijk wordt er verder gewerkt aan de uitrol van het autoluwe gebied. Daarbij wordt specifiek gekeken naar de laatste 'rafelrandjes' van de binnenstad, waaronder de Nassaulaan en de Nieuwe Groenmarkt. Nu nog wat treurig ogende straten, maar wel met grote potentie.

Groen is een belangrijk aandachtspunt omdat er relatief weinig van is. Onderzocht wordt waar bestaand groen kan worden uitgebreid of – indien groen slecht toegankelijk is – dit beter toegankelijk gemaakt kan worden, zoals de Wijngaardtuin en de hofjes. Voor het monumentale Kenaupark en de Bolwerken geldt dat gekoesterd wordt wat er is en dat dit ecologisch verantwoord beheerd wordt.

Sociaal

In de sociaal maatschappelijke pijler gaat de aandacht naar maatschappelijke opvang en zorg voor kwetsbare groepen, en naar veiligheid en handhaving. De komende tijd staat de 24-uurs opvang in de aandacht. Er wordt geïnventariseerd welke potentiële locaties in aanmerking komen. Dat duurt wat langer dan voorgenomen, omdat ook moet worden gekeken naar de bouwkundige staat van mogelijke locaties. Overigens wordt voor deze opgave verder gekeken dan alleen Haarlem Centrum.

Economie

Behoud van werkgelegenheid en het stimuleren van banengroei zijn van groot belang voor de stad. Naast de regionale inspanningen voor het aantrekken van nieuwe bedrijven en instellingen zit de gemeente hiervoor regelmatig om tafel met de Centrum Management Groep. De afdeling Economische Zaken en Cultuur (EZC) is hiervan de trekker, de afdeling Gebiedsontwikkeling en Beheer (GOB) is ondersteunend.

Highlights

De jaren 2014 – 2018 staan in het teken van het beschermen en beheren van de monumentale omgeving. Dat gaat hand in hand met de economische en toeristische ontwikkeling en versterking van de leefbaarheid en de veiligheid.

Herontwikkeling

De recente economisch slappe jaren hebben nieuwe initiatieven in de binnenstad niet in de weg gestaan. Verouderde en leegkomende panden dienen zich aan voor hergebruik en herontwikkeling. Vanaf eind 2013 is in de binnenstad van Haarlem een opleving merkbaar van nieuwe initiatieven. Dit lijkt de voorbode van een periode waarin meer vertrouwen ontstaat in economische voorspoed.

De reorganisatie van het Bisdom Haarlem biedt kansen voor hotelontwikkeling in het voormalige bisschoppelijk paleis langs de Nieuwe Gracht en Kruisweg en nieuwbouw langs de Parklaan. Voor de herontwikkeling van de monumentale panden van de voormalige rechtbank aan de Jansstraat lijkt een themahotel met restaurant een goede herbestemming. Het sluit aan bij het voorname karakter van het complex en zorgt dat tuin en bouwwerken een semipublieke functie krijgen. Een kleinere hotelontwikkeling vindt plaats in de Ripperdastraat. Vlak naast het station ligt een locatie waar een kleinschalig hotel mogelijk is met twintig hotelkamers op viersterren niveau. Restaurant De Ripper, waar kansarme jongeren een opleiding krijgen, wordt opgenomen in het hotel. Het hotel krijgt daarmee ook een maatschappelijke functie. Een derde mogelijke hotelontwikkeling is de voormalige rechtbank aan de Jansstraat, met toegang tot de Wijngaardtuin.

Midden in beschermd stadsgezicht liggen de Beijneshal en de parkeergarage Stationsplein. Zowel de sporthal als de garage zijn toe aan kwaliteitsimpuls. Het Masterplan Spoorzone biedt de mogelijkheid voor (her-)ontwikkeling van de sporthal, de garage en de voorste kantoortoren. Vervolgens kan het gebied gefaseerd worden getransformeerd tot een nieuwe aantrekkelijke entree naar het centrum.

De Brinkmannpassage aan de Grote Markt is in gedeeld eigendom. De begane grond en eerste verdieping worden omgebouwd tot enkele grote winkels. De verdiepingen twee tot en met vijf komen vrij als de gemeente vertrekt naar de nieuwbouwlocatie aan de Zijlpoort. Over de invulling van de leegkomende kantoorverdiepingen bestaat nog geen duidelijkheid.

In Nieuwstad / Spoorzone zijn plannen in de maak voor herontwikkeling in de Gonnetstraat. In die plannen wordt het HAL gebouw aan de Gonnetstraat 26 een complex met startersappartementen, werkateliers en kleine bedrijfsunits. Het gebouw blijft deels behouden, deels komt er nieuwbouw.

Ook lege plekken komen in aanmerking voor kleinschalige bebouwing. Deze gaten bevinden zich onder meer op de Grote Markt/Jansstraat, het parkeerterrein aan de Jansstraat, de Begijnhof en de Essenstraat. Enkele van deze locaties lenen zich prima voor bebouwing door particuliere opdrachtgevers. De komende jaren wordt een aantal van deze initiatieven uitgevoerd.

Openbare ruimte

De opgave het centrum autoluw maken valt samen met verblijfskwaliteit én meer aandacht voor de voetganger, de fietser en bomen. In vervolg op het Stationsplein wordt in 2014 aan de noordkant van het station gestart met het laatste deel van de werkzaamheden. Hier komt een nieuwe fietsgevel met ruimte voor circa 1700 fietsen. Daarna volgt de complete reconstructie van het Kennemerplein. Doel is de noordzijde van het station beter te laten functioneren zodat het gebied een kwalitatief prettiger en functionele omgeving wordt. Dit moet een hoogwaardig aansluiting met Haarlem Noord opleveren, zowel voor de fiets als voor het openbaar vervoer.

Ook de herinrichting van de oevers van het Spaarne gaat verder. Na het deel van Bakenessergracht tot Turfmarkt zijn de komende jaren het Donkere Spaarne, de Friese Varkensmarkt en Koudenhorn aan de beurt. De kades krijgen een nieuwe aantrekkelijker inrichting, met meer ruimte voor

voetgangers en een verbetering van het bomenbestand. Ook verbetering van de verkeersveiligheid voor fietsers krijgen hierbij aandacht.

Leefbaarheid

Onder versterking van de leefbaarheid en de veiligheid valt ook het op peil houden van sociaal maatschappelijke voorzieningen. De Haarlemse binnenstad kent de problematiek van dak- en thuislozen en alcoholverslaafden. Begin 2013 heeft de gemeenteraad het College opgedragen om een 24-uursopvang voor deze doelgroep uit te werken, bestaande uit een nachtopvang met dertig bedden en een dagopvang voor zestig plaatsen, met alcoholgebruiksruimte en rookruimte voor harddrugs. Momenteel wordt in de binnenstad of de directe omgeving een locatie gezocht om deze voorziening te realiseren rekening houdend met buurt, bereikbaarheid en beheersbaarheid.